

EA 001071.

Sulán Béla irányításával készült

Szóllós József:

L a k o d a l o m C s u c s o m b a n .

(Gömör és Kisbors m.)

Lakodalom Csucsomban.¹

A lakodalom a vígságnak a napja; az egybekelő pár tiszteletére tarják meg.

Egy ilyen lakodalomról akarok beszámolni. Le akarom írni, hogyan megy az végbe az én szülőfalumban, Csucsomban.

A lakodalomban nálunk csak meghívott egyének vehetnek részt. A meghívót nem levélben küldik, hanem vőfélyek járnak hívogatni. Két vőfély van. Az elsőt a vőlegény részéről ~~nev~~ jelölik ki./A menyasszony viszont legjobb barátnőjét meghívja koszoruslánynak./ Csütörtök este a közelebbi rokonokhoz látogatnak el a vőfélyek. Amint bemennek a házba, az első vőfély megkopogtatja nádpálcájával a gerendát és a következő verset mondja:

Virágozzon e ház egész családjával
A béke, szeretet Isten áldásával.
Öntsön rája áldást az eget harmata
És úgy virágozzon, mint a szép ibolya:
Én most kigyelmetekhez avégből jöttem,
Egy pár szóból, mondom, mi a szivességem.
Én egy atyámflának vagyok a követe:
Ugymint X Y kiválasztá magának egyet
A szüzek közül, kit szívből szeret.
Azért a vasárnapi déli órára
Nézkedünk mint fővendégünkre,
És ha megtisztelti vőlegényünk
Vagy menyasszonyunk házat,
Kivánják kegylmetekre az Úrnak áldását.

Aki részt akar venni a lakodalomban, másnap kalácsba való vizs. A kalácsba való 2-3 liter tej, 8-10 tojás, valamennyi mák és vaj.

Szombaton este a menyasszony és a vőlegény háza szinte visszhangzik a csigacsináló asszonyok dalától./Csigának a lakodalmi levesbe való csiga-tésztát nevezik./

Vasárnap reggel négy ökrös vagy lovas szekérrel mennek a menyasszonyékhoz az ágyért. Az ágyhoz hozzátartozik a többi butordarab is, ugymint két szekrény, régebben a komót, újabban a varrógép stb. Itt találkozunk másodszer a vőfélyvel, aki éppen most köszönti a ház népét:

Szerencsés jó napot adjon az Uristen,
Kivánom szivemből, ki itt van vagy nincsen.
Gazda és gazdasszony menyasszonyra intsen,
Rákja be tojáját dunájába frissen.
Mert a vőlegényünk itt jön már az ágyért,
Amit a menyasszony szívesen megigébt
A minap kapott csókjaiért,
Három esztendősi fát fáradtságáért.
Mig új ruhák alatt Isten bölcsesége
Hosszú áldást, békességet, adjon hát az Isten néki,
szeretetet,
Im hát beszédemnek én is véget vetek.

1. Csucsom gömörmezei község, Rozsnyótól északra. -
Ez a dolgozat mm a rozsnyói evang. kereskedelmi középiskola Mikszáth Kálmán önképzőkörének 1940.évi novemberi ülésére készült előadásul. Szerzője, Szöllős József, akkor az I.o. növendéke volt.
(15 éves csucsomi lakos)

Az ágyat nem adják csak úgy oda: ropogós bankót kérnek érte és a vőlegénynek meg is kell azt fizetnie. Azután az ágy felkerül a szekérre az asszonyokkal együtt. Az ökröket kivirágózzák, szarvaikra piros kendőket kötöznek, nyakukba csengőket akasztanak. Az ökrök csilingelésével és az asszonyok dalával az egész falu figyelmét magukra vonják. Menet közben énekelnek:

Viszik a menyasszony ágyát,
Elvesztették a nyoszolya lábát...

A vőlegény udvarához érve újabb nótába kezdenek:

Hej, nászasszony keljen fel kend,
A kapuját nyissa ki kend! ...

Ezután a vőfélyek újra elindulnak hívogatni, Most azonban már más hívogató verset mondanak:

Hanem mostanában is szerencsés jó reggelt!
Üzent Önöknek ezen principáli vőlegény urunk
Menyasszony asszonyunkkal egyetemben.
Kívánják az Önöknek jelenlételeket.
És a déli órákra, ha megjelennének,
Nagyon szívesen látják Önöket.

A lakodalom a déli órákban kezdődik. A legelső vendég a szószóló, aki a házigazdát helyettesíti. Mind a két helyen van egy-egy szószóló. A szószóló mindig a legközelebbi rokonok közül való, rendszerint a vőlegény és a menyasszony keresztapja. Az asztal közepén ül, előtte egy tányér van, benne egy papírlap, erre jegyzi az adományokat. Minden vendég 6-8 pengővel /a megszállás alatt 30-40 koronával/ járul hozzá a lakodalom költségeihez.

A férfiak az asztal körül foglalnak helyet, az asszonyok a fal mentén hosszában elhelyezett lócákon ülnek. A szoba közepe üres, itt táncolnak. Az egyik sarokban helyezkednek el a zenészek, rendszerint cigányok. Az öregek csárdást táncolnak, a fiatalok modern táncokat. A házigazda, illetőleg a szószóló igyekszik a vendégek kedvében járni: finom borokkal, cukros vagy mézes pálinkával, kaláccsal és különféle süttekkel traktálja őket.

Az esküvő előtt elmegyünk mi is, mint hivatalos vendégek a vőlegény házához. Alig hogy beérünk, hirtelen kopogtatásra leszünk figyelmesek. A zenészek megszakítják a játékot, a lakodalmas nép feszült figyelemmel néz. Erőteljes hang csendül fel a kijárat felől, és az ajtóban kettésével felsorakozott tömeg jelenik meg. Még nem tudjuk, mi következik most, de rögtön ráismerek a vőfélyre, aki mindjárt meg is kezdi beszédét; a vőlegényt búcsúztatja szüleitől:

Kérek mindeneket egész tisztességben,
Egy kis korig legyen ki-ki csendességben.
Két vagy három szót szólok csendességben,
Hogyha meghallgatna ki-ki békességben.

Isten oltalmába hagylak már titeket,
Tegyétek már mindnyájan tiszteteket,
Kívánom, ha visszatérünk - benneteket
Láthassuk örömmel telve szíveteket.

A búcsúzás után az udvaron oszlop alakban felsorakoznak. Elöl áll a vőfély a második koszorúslánnyal, mögöttük a vőlegény az első koszorúslánnyal, mögöttük a szószóló a feleségével, végül a vendégek, ki-ki a maga párjával. A menet megindul a meny

tatja a gerendát, egyben felkéri a tisztelt násznépet, hogy legyen esen
csendben, amíg a bucsuztatás tart. Mikor már az utolsó szó is
elhangzott, megkezdi a bucsuztatást:

Szünjék meg már mostan hegedűk zengése
És a sarkantyuknak némuljon pengése,
Mert bucsuztatásomnak most leszen kezdése
Legyünk csendességbe míg leszen végzése.

Jaj, mikép fordítsam szólásra ajkaim,
Mert látom, hogy égnek lobogó fájjaim.
Jelen vannak immár hiven virágaim,
Melyeket örömmel számláltam: napjaim.

Édesapántól:

Először is Atyám szóm hozzád fordít
Bucuzó versemet zokogva indítom.
Szívemet szivedhez együve szorítom,
Igy valamennyire szívüket újítom

Úgy szálljon te reád az Urnak áldása,
Miként az esőnek égből lehullása,
A széles világom lehesen mása,
Soha vig kedvünknek ne légyen bomlása.
A Szenteknek Atyja te öregségedet,
Gyámolitsa Isten te szép vénségedet.
Élted csomójába kösse éltedet,
Azért örömdre kívánom ezeket.

Mostan már fordítsad könnyes szemeidet
Kedves jó atyádnak add oda kezedet.
Kedves édes atyám a te hűségedet
Fizesse meg Isten; csókold meg most őtet.

Édesanyámtól:

Kedves édesanyám hozzád fordulok már,
Mert tudom, hogy szívem tőled bucsuzást vár.
Le telnek napjaim, mindjárt egyben elvál,
Kívánom éltedbe ne érjen semmi kár.
Megmutattad hozzám nagy szeretetedet,
Ki is ontottad rám anyai véredet.
Nem kímélted velem semmi költségedet.
Sok nyavalyáimban segítél engemet.
A te én irántam való jóságodért,
És kisdéd koromban dajkálkodásodért,
Sok fáradságodért, nagy szeretetedért
Adjon a Jehova menybe méltó bért.

Mostan már fordítsad könnyes szemeidet,
Kedves jó anyádnak add oda kezedet.
Kedves édes anyám a te hűségedet
Fizesse meg Isten; csókold meg most őtet.

Testvéreimtől.

~~Testvéreimtől.~~
Kedves testvéreim álljatok előmbé,
Mert keserves könnyek áradnak szemembe,
Majd el nem ájulok bágyadok szivemben
Tőletek válásom ~~szivemben~~-változok szivembenbe.

De jaj nincs mit tennem elválok tőletek
Kedves testvéreim most megengedjétek.
Nem tudom maradok-e egy tálba veletek?
Csak kérlek végképen el ne felejtsetek.

Mennyi csepp viz vagy a Nílus vizébe,
Hány fűszál teremhet világ mezejében,
Hány bimbó virágozik a Flóra kertjében
Anyi áldás szálljon rátok éltetekben.

Megszokott hajlékim mindjárt itten hagylak,
A jó Isten tudja mikor látalak.
Kész vagyok elmenni nem soká siratlak,
Csak, hogy hagyjalak itt? Keservesen szánlak.

Leánypajtásimtól:

Kedves leánypajtásim közép búcsúzásom,
Mily keserves nekem tőletek válásom.
Nyilván megmutatom keserves sírásom,
Szívemet bágyasztó zajos zokogásom.

Mert voltatok vélem igaz barátsággal,
Velem kedveltetek szíves nyájassággal.
Veletek lányságom töltöm mulatságom,
Elválok most tőletek, ez a kivánságom.
Ha pedig nektek is eljön az órátok,
Melyen megfuvalják végső trombitátok,
Hogy ne gadjá nektek végső koronátok.

Ha megbántottalak most megengedjétek,
Ez állapotomon el ne csüggedjétek,
Reményben leszek még többször veletek,
Kérlek hát végkép el ne felejtsetek.

Szomszédjaitól:

Ki atyám fia, szomszédaim voltatok,
Engem mindenféle jóra oktattatok,
Hozzátok fordulok kik jót kívántatok,
Olyas hibáimért nem rágalmaztatok.

Kivánom az Istent, legyen mindenetek,
Ki Szent Lelke által lakozom veletek.
És úgy igazgasson, hogy a ti lelketek
Szálljon fel az égbe ott legyen veletek.

Az egésztől:

Végre egy sumába kik ide gyűltetek
Igaz szeretettel megemlékezétek.
Engem ez órába kik megtiszteltetek,
Kivánom az Isten legyen fivetelek.

A vőlegényhez fordulva:

Már tehozzád térek vőlegény nevedre,
Neked ezt a szűzet ajánlom kezvedre.
Holtatok-holtáig teljes hűségedre,
Mely szerint mondhatom ezekkel kedvedre.

Enyém vagy nem másé, enyém szűzeséged.
Enyém rózsaszínéd és a te szépséged.
Enyém kívánatos szerelmetességed.
Enyém hát, nem másé minden ékességed.

Vőlegényt, menyasszonyt áldja meg az Isten.
Éltesse mindkettőt friss jó egészségben,
Hogy az özvegységre ne jussonak egy se.
Holtok után vétessenek mindketten a mennyebe.

Csekély búcsúzásom már többé nem nyujtom.
Ez király sereget nem várakoztatom.
Vőlegényt menyasszonyt kezekre ajánlom.
Eddig volt, eddig tart az én búcsúzásom.

A búcsúztatás után elindulnak a templomba. A menyasszony most is a vőfély mellett áll, utánuk következik a vőlegény az első koszorúslánnyal és azok, akik részt akarnak venni az esküvőn. A cigányok elkísérik őket, közben "marsot" huznak. Régen te gyalog tették meg ezt az utat, ma kocsin vagy autón. A falu végén több helyen meg kell állniuk, mert a legények elkötik az utat és csak jópénzért engedik tovább a menetet. ~~A hitről~~ A hitről jövet a sorrend megváltozik: a vőlegény megy elől a menyasszonnal, utánuk az első vőfély az első koszorúslánnyal, a második vőfély a második koszorúslánnyal, végül a vendégek. A vőlegényházhoz viszik a menyasszonyt. A konyhaajtóban megállnak. Itt a főszakácsné fogadja a menetet; a menyasszonyhoz fordul kérdezve: "Honnan gyűnnek?" "Hosszú utról" - rá a válasz. "Mit hoznak?" - kérdi újra. "Áldást, békességet és szeretetet" - feleli rá a menyasszony. Egy tányérból kaláccsal kínálják a vőlegényt. Egy darabot elfogad, megkóstolja, azután átnyújtja a menyasszonynak, aki a feje felől kiengedi vagy ki-dobja. A házban a szülők a fiatalokat "Isten hozott" szóval fogadják és megcsókolják. Ezután vacsoráig mulatnak, táncolnak. A cigányok vannak szorultságban, mert minden vendégnek el kell huzniuk a kedvenc nótáját.

Este mind a két szülői háznál nagy vacsorát ülnek. Az első vőfély a vőlegény-, a második a menyasszony házánál hordja fel a vacsorát. Az első étel csigaleves /marhahúsleves csigatésztával/, utána marhahús képosztával, majd borjúhús különféle mártásokkal és pecsenye kásával /krumplikásával/, végül minden két személyre 1 liter bor lakodalmi kaláccsal. A vacsora előtt a vőfély tréfás verssel köszönti fel a vendégeket:

Nagyrabecsült tisztelt lakodalmi vendég,
Csendességet kérek, egy pár szót szólanék:
Pár nappal ezelőtt ígéretet tettem,
Józan fejű voltam, el nem felejtettem,
Hogy e háznál nem lesz fogyatkozás,
Ételből, italból lesz bő lakmározás.
Már több napok óta nem láttam egyebet,

Mint tyúk-, lúdkopasztást és forralni tejet.
 Egy tehén, egy sertés fazékunkba került,
 Ami oda nem fért, a kemencében sült.
 Három akóhordó tele spiritusszal
 Ott lenn a pincében áll megnyitott csappal.
 Egy hordó bor is van, mégpedig javából,
 Tudom, sokaikat, levesz a lábáról.
 Hogy jól megéheztek, szemeikből látom,
 Azért ételeket azonnal felhordom,
 De szószóló uramat komolyan felkérem,
 Ne egyen, ne igyon, csak folyton beszéljen.

Azután felszolgálja az ételeket. Minden ételhez mond egy-
 -egy verset. Vegyük sorra ezeket:

A leves feladása:

Istennek nevében ime megérkeztem.
 Tudom, hogy azt mondják, hisz jól cselekedtem.
 A legelső tálban finom csigaleves,
 Tele marhahússal, csak ne legyen keves.
 Hogy tökéletesen jól el van készítve,
 Mondhatom, temérdek jó fűszer van benne.
 Szóval minden jól van, csak azt restelem,
 Hogy én hordozom be és meg sem izlelem.

A káposzta feladása:

Itt van a magyarnak legdrágább étele;
 Kedve kerekedvén azzal lakik tele.
 Nem rossz lakomány ez, hisz meg van töltve
 Kétféle hússal és szépen beterítve.
 Mert ez itt, uraim, az étkek vezére:
 Még a királynak is gondja van ám erre.
 Aldott is az a föld, ahol ez megterem,
 De bizony én tovább nem dícsérem.
 A sok beszéd helyett dicsérje meg magát,
 Hiszen belevágtam két oldal szalonnát,
 Tizenkét disznónak elejét - hátulját;
 Keressék meg benne legények a fülét,
 Lányok meg a farkát!

A leveshús feladása:

Itt a jó borjúhús tormával, rántással.
 Jól izlik, mint a hering veres hagymával.
 Ábrahám is ezzel élt az ő párjával,
 Azért élt oly soká együtt a Sárával.
 Hogy idecsődítsük mind az angyalokat,
 Vegyenek a húsból jó nagy darabokat,
 Melléje a mártásból is bőven szedjenek,
 Te meg, füstös, húzd rá, hogy vígan egyenek.

A pecsenye feladása:

Pecsenyét is hoztam, csak hogy nem egyfélét.
 Köszörülje ki mind a bicskája élet!
 Mert nincs párja sehol a jó pecsenyének,
 Es szerez jókedvet, tudom, a vendégnek.
 Régi ősatyáink miért nem voltak vének?
 Azért, mert szüntelen pecsenyével éltek.
 Ez azért röfögött egész életében,
 Nem volt neki része ilyen vendégségben.
 Túlkellő eledel, tessék hozzányúlni,
 Hiszen minékünk már nem fog többé túrni.

A kása feladása:

Kedves szószóló úr, ami sok, az megárt,
 Hiszen lábaimon alig állhatok már,
 Mert míg ennyi népet torkig jóllakatok,
 Egyedül nagyéhen csak magam maradok.
 És még most sem lehet egy pihenő órád.
 Ne lessen a tálba, hanem nézzen énrám!
 Nincsen abban egyéb, mint a csupasz kása.
 Aki ebből eszik, tudom, hogy megbánja.
 De azért csak tessék az uraknak,
 Akkor diskurálunk róla, ha jóllaknak.

A bor feladása:

Kedves szószóló úr, látom, okos ember,
 De szeméből látom, hogy szólani nem mer.
 És hogyha merne is szólani ilyenbe kigyelmed,
 Mikor a tót sógor beszél ilyeneket:
 Dinya, Binya, banya potrebuje vina;
 Úgybiz jól esne: kívánja a kása.
 De csak úgy nyujtom át kigyelmed markába,
 Hogyha elébb nekem tölt egy jó nagy pohárba.
 Úgy bizony gyorsabban forgatnám magamat,
 Mintha bolhák csípnék mindkét oldalamat.
 Ha a bor áztatja a száraz torkomat,
 Nem minden szemeten találják páromat.

A szószóló tölt is egy nagy pohárba; a vőfély nem hagyja köszönet nélkül:

Köszönöm alásan, elébb rá nem értem.
 Ezután sem tudom, érkezek-e vagy sem.
 Áldja meg az Isten, ki kezembe adta,
 Meg azt is áldja meg, aki azt megissza.

A vacsora véget ért. Még mindenki a helyén van, amikor a vőfély szomorú hírrel érkezik:

Minden étellekkel addig kedveskedtem,
 Gyakran akonyhából ideemelkedtem,
 A szakácsnékat frissében kergettem,
 Elkészítésére szerte tette nehezen tettem.
 Az egyik közülük addig kavargatta,
 Míg kezét a kása rossz helyen találta:
 Megköpte és ugyan nagy seb esett rajta;
 Most nézte szegénynek az egyik pajtása. Valaki
 Valaki nem hiszi, jöjjön látására.
 Azért hát engemet arra kért,
 Legyek neki olyan segítségére,
 Valamicskét kérni utiköltségére.
 Így hát minden ember nyissa meg erszényét.
 Szószóló uram se sajnálja a garasát,
 Hogy ki ne átkozzák hasából a kását.

Ekkor a szakácsné berohan, a keze be van kötve, és egy szedőkanálba gyűjti az adpmányokat.

A vacsora után hajnalig vígadnak. Másnap ^{hajnalban} reggel egy óra tájban elindul néhány asszony a menyasszonyháztól a fejkötéshez. Útközben nótáznak. Többek közt ezeket éneklik: Écaka hukol a bagoly.... vagy: Kikiriki, kakas, te hol lakozol? ... stb. Mikor a vőlegényházba érnek, a vőfély kikéri a menyasszonyt a szószólótól:

De szépen ragyognak ott fenn a csillagok.
Éppen most néztem meg és ahogy kint vagynak,
Egy mély fohászkodás jött ki az ablakon,
Hol a vőlegényünk immár ágyba vagy on.
Az okát én tudom miért siránkozik,
Nincs ott a hű párja, azért szomorkodik.
Kedves násznagy úram engedje meg nekem,
Szép menyasszonyunkat hozzája kísérem,
Hogy álmodozzanak örökboldogságban.
Boldogok legyenek e földi világban.
Mi még visszajövünk majd egyet mulatni.
Addig is uraim minden jót kívánok.

Elviszi a menyasszonyt a szomszéd házába, ahol mind a két helyről összegyűltek az asszonyok. A menyasszony egy széken helyezkedik el, amely a szoba közepén áll. A vőfély állva mondja a következő verset:

Ez volt végzése a nagy Uristennek
Közte legyen az ő szent felségének.
Szép szűz koszorúd adjad vőfélyednek.
Ezért jó éjtszakát kívánok mindennek.

A vőfély leveszi a menyasszony fejről a fátyolt meg a koszorút és kimegy.

A menyasszonyból menyecske lesz; átöltözik piros ruhába, a hajából kontyot csinálnak, közben az asszonyok dalolnak: A mi menyasszonyunk nem lesz többé lány... A vőfély vőfély visszajön és menyasszonytáncba viszi a menyecskét. A tánc megkezdése előtt azonban a következő verset mondja:

Im itt áll előtttem a kedves menyasszony,
Ki menyecske fejjel először mulasson.
Minden vendégének egy nótát juttasson.
Az ajándékából új cifrát varasson.
Táncoljon hát vele mindenki egy kurtát,
Csak el ne tiporják a cipője orrát.
Azután tömjék meg bankóval a markát.
Az asztal közepén van egy üres tányér,
Én kezdem a táncot a többi meg ráér.
Menjenek el addig Borona, forintér.
Húzd rá cigány, húzd rá! Az új házaspárért.

A cigányok rázendítenek, és aki táncolni akar a menyasszony-nyal 20-50 fillért tesz az asztalon lévő tányérba. Végül a vőlegény egy-két pengővel kiváltja a menyasszonyt. Utána mulatnak még egyet, majd szétoszlik a társaság.

Régen az öregek több napig lakodalmaskodtak; akkor még megtehették, mert jobb időket éltek. Talán abból a korból való ez a nóta:

Vasárnap bort inni,
Hétfőn nem dolgozni,
Kedden lefeküdni,
Szerdán felkelni,
Csütörtökön inni,
Pénteken számolni,
Szombaton kérdezni
Mit fogunk dolgozni.

S z ó l l ó s J ó z s e f

I.o. keresk.középiskolai tanuló,

Roxsnyó.